

INKLUZIJA SKOZI PERSPEKTIVO PRAVIČNOSTI

Dr. Katja Jeznik
Oddelek za pedagogiko in andragogiko
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Center RS za poklicno izobraževanje, 26. 10. 2023

KAJ JE IN KOMU JE NAMENJENA INKLUZA V ŠOLI?

TRIJE POMEMBNI TEMELJI INKLUZIVNEGA IZOBRAŽEVANJA

- Inkluzivno izobraževanje naj bo **namenjeno vsem** in ne le manjšinskim skupinam, kot so npr. osebe s posebnimi potrebami.
- Učenje in poučevanje naj bo **participativno in vključujoče** ter ne sme temeljiti le na fizični integraciji.
- Inkluzivno izobraževanje naj bo **podprto z demokratičnimi načeli in načeli socialne pravičnosti**, zasidranimi v praksah izobraževanja.

KAKO IZMERITI INKLUZIVNO NARAVNANOST ŠOLE?

INDEKS INKLUZIJE
(Booth in Ainchow, 2002)

POLITIKA
Vzpostavljanje sistemskih
rešitev in opredelitev pravic

KULTURA
Vzpostavljanje in utrjevanje
inkluzivnih vrednot skupnost

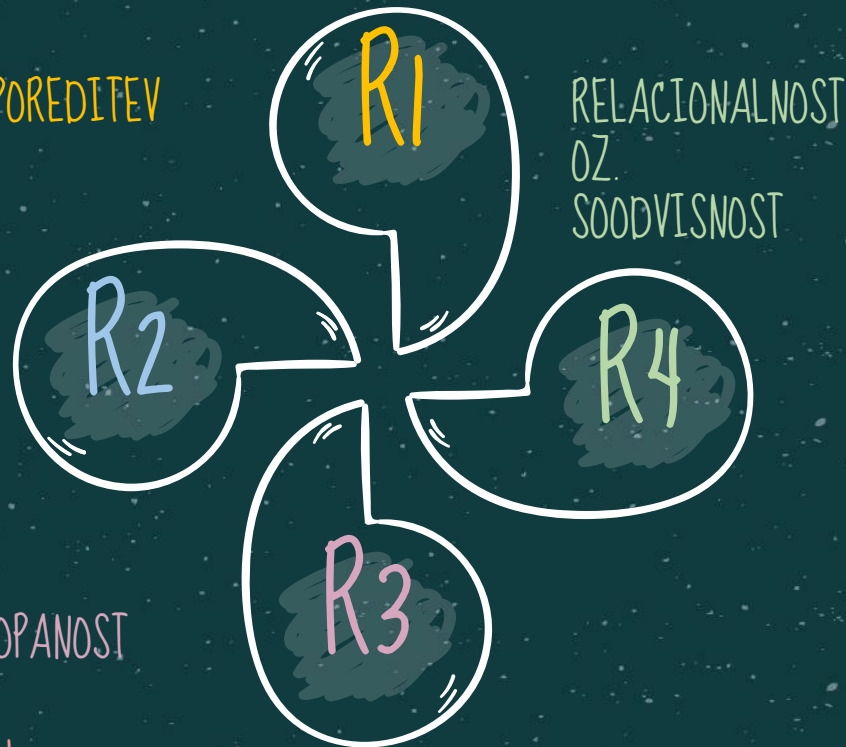
PRAKSA
Pedagoško didaktična podpora
pogosto izključenim

VEČDIMENZIONALNI MODEL PRAVIČNOST

REDISTRIBUCIJA OZ. PRERAZPOREDITEV

REKOGNICIJA OZ. PRIPOZNAVANJE

REPREZENTACIJA OZ. ZASTOPANOST

(Fraser idr., 2004, Fraser, 2007; Lynch idr., 2009; Lynch idr., 2021; Lesar, 2013, 2019)

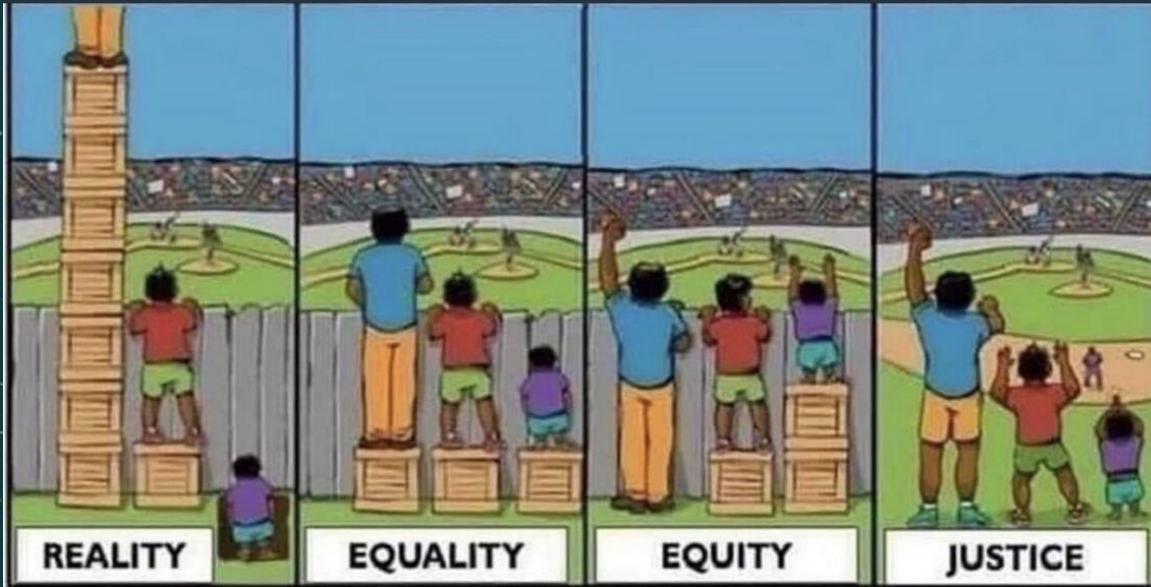
REDISTRIBUCIJA OZ. PORAZDELITEV

Porazdelitev družbenih dobrin je temelj razumevanja pravičnosti v zahodnih družbah.

Gre predvsem za **uveljavljanje individualnih pravic**, ki jih zagotavljamo s prerazporejanjem dobrin in omogočanjem dostopa do družbenih položajev - **v šoli z omogočanjem pogojev za doseganje optimalnih učnih rezultatov s pomočjo odstranjevanja ovir in nudenja dodatne podpore pomoči potrebnim.**

Razlike v pravicah pa so utemeljene, če so v korist najbolj prikrajšanim (pozitivna diskriminacija) in tistim, ki so v najslabšem položaju.

REDISTRIBUCIJA OZ. PORAZDELITEV

REALITY

One gets more than is needed, while the other gets less than is needed. Thus, a huge disparity is created.

EQUALITY

The assumption is that everyone benefits from the same supports. This is considered to be equal treatment.

EQUITY

Everyone gets the support they need, which produces equity.

JUSTICE

All 3 can see the game without supports or accommodations because the cause(s) of the inequity was addressed. The systemic barrier has been removed.

NEKATERE KRITIKE TAKŠNEGA RAZUMEVANJA PRAVIČNOSTI

Pri uresničitvi pravice posameznika, da se šola v večinski šoli, se zapleta na mnogo ravneh: težave v postopku usmerjanja; neustrezna usposobljenost pedagoških delavcev, neustrezni materialni pogoji ipd.

Takšno razumevanje pravičnosti nezadostno odgovarja na različne razloge za neenakost med učenci in je usmerjen predvsem na ekonomsko pogojeno neenakost, ostale pa spregleda.

REKOGNICIJA OZ. PRIPOZNAVANJE

Ker se je redistribucija oz. porazdelitev družbenih dobrin izkazala za nezadostno, moramo pravičnost dopolniti še s pripoznavanjem, ki **v ospredje postavlja pravice tradicionalno spregledanih kultur.**

Pravično pripoznanje se v šoli kaže na primer kot zamenjava diskurza nezmožnosti (negativno pripoznanje) z diskurzom oviranosti (pozitivno pripoznanje).

NEKATER OMEJITVE PRIPOZNAVANJA

Mi lahko spremenimo svet
in narišemo sliko prijateljstva
in miru na Zemlji.

*Pod istim soncem
Nina Pinter
Osnovna šola Koper, Slovenija*

REPREZENTACIJA OZ. ZASTOPANOST

Zastopanstvo izhaja iz enakosti pogojev za (politično) moč pri (so)odločanju na različnih ravneh družbenega življenja in za različne družbene skupine.

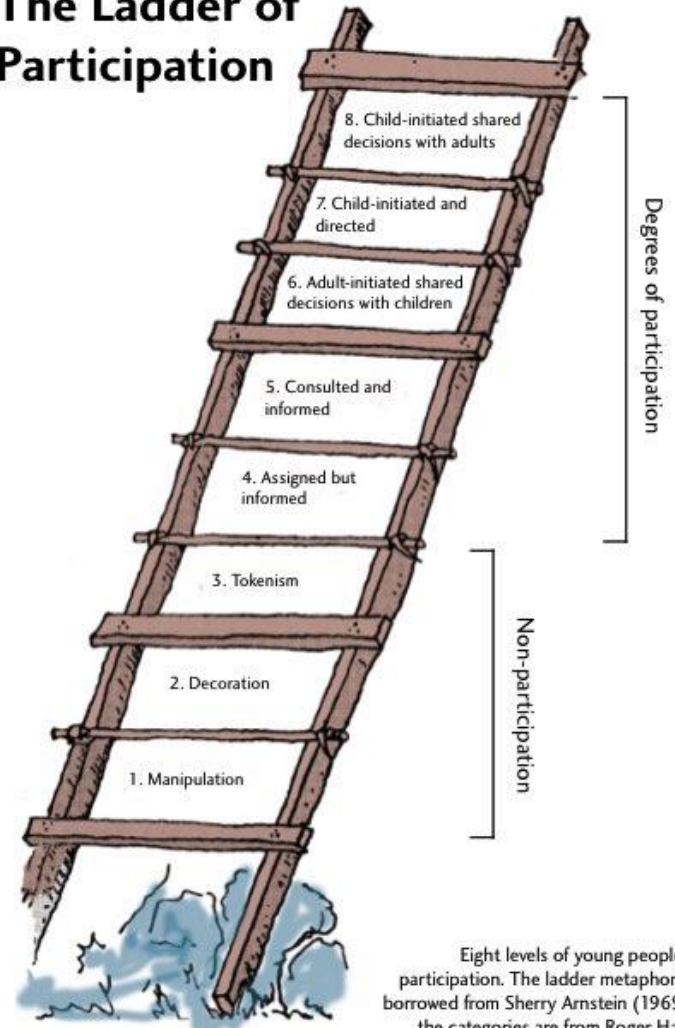
V šoli se to kaže kot vključenost vseh učencev/dijakov v procese odločanja, tudi kot vključevanje oseb s PP v pripravo dodatne strokovne pomoči ipd.

Kodele, 2017

NEKATERE KRITIKE

(Ne)razumevanje participacije

The Ladder of Participation

Eight levels of young people's participation. The ladder metaphor is borrowed from Sherry Arnstein (1969); the categories are from Roger Hart.

RELACIONALNOST OZ. SOODVISNOST

Soodvisnost izhaja iz vprašanja, na kakšen način strukturirati pravično družbeno okolje, da bo spodbujalo razvoj posameznikove zmožnosti za (so)obivanje v skupnosti.

V šoli se to kaže kot skrb za sprejemajočo, spoštljivo in podporno kulturo sobivanja med otroki/mladostniki in odraslimi.

SKLEP

Izobraževanje lahko s praksami vključevanja in izključevanja po eni strani **krepi obstoječe družbene neenakosti**, po drugi strani pa ima pomembno vlogo pri **premagovanju krivic in odpravljanju nepravilnosti in neenakosti v družbi**.

Nadaljnje proučevanje različnih dimenzij pravičnosti, kljub nekaterim kritikam, je pomembno predvsem zato, ker **lahko neenakosti vplivajo tudi na dostopnost do izobraževanja**.

Kljub omejitvam, večdimenzionalni model pravičnosti predstavlja ustrezno osnovo, s katero lahko podpremo raziskovanje inkluzije, **ponuja pa tudi uporabno orodje za interdisciplinarno in empirično utemeljeno obravnavo različnih zahtev po pravičnosti**.

LITERATURA

- Akkan, B. in Buğra, B. (2020). Education and Justice: Inclusion, Exclusion and Belonging. V T. Knjig in D. Lepianka (ur.). Justice and Vulnerability in Europe. (str. 143–159). Social and Political Science. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781839108488>
- Booth, T. in Ainscow, M. (2002). Index for inclusion: Developing learning and participation in schools. Centre for Studies on Inclusive Education. <http://www.csie.org.uk/resources/inclusion-index-explained.shtml#indicators>
- Burke, J., Goriss-Hunter, A. in Emmett, S. (2023). Policy, Discourse and Epistemology in Inclusive Education. V S. Weuffen, J. Burke, M. Plunkett, A. Goriss-Hunter in S. Emmett (ur.) Inclusion, Equity, Diversity, and Social Justice in Education. (str. 13–27). Singapore: Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-19-5008-7_2
- Ermenc, K. S. (2023). Nekateri izzivi izobraževanja učencev in dijakov priseljencev z vidika načela medkulturnosti. Sodobna Pedagogika, 74(1), 9–27. https://www.sodobna-pedagogika.net/clanki/01-2023_nekateri-izzivi-izobrazevanja-ucencev-in-dijakov-priseljencev-z-vidika-nacela-medkulturnosti/
- Ermenc, K. S., Jeznik, K. in Mažgon, J. (2019). Inclusion – a general pedagogical concept. Verlag Dr. Kovač.
- Fraser N. in Honneth A. (2003). Redistribution or Recognition?: A Political–Philosophical Exchange. New York: Verso.
- Fraser, N., Dahl H. M., Stoltz P. in Willig R. (2004). Recognition, Redistribution and Representation in Capitalist Global Society: An Interview with Nancy Fraser. Acta Sociologica, 47(4), 374–382. <http://www.jstor.org/stable/4195051>
- Fraser, N. (2007). Feminist Politics in the Age of Recognition: A Two-Dimensional Approach to Gender Justice. Studies in Social Justice 1(1), 23–35.
- Knjig, T., Theuns, T. in Miklós Z. (2020). Redistribution, recognition and representation: understanding justice across academic disciplines V T. Knjig in D. Lepianka (ur.) Justice and Vulnerability in Europe. (str. 54–72) <https://doi.org/10.4337/9781839108488.00011>
- Kodele, T. (2017). Participacija učencev v procesu reševanja njihovih učnih težav [Doktorska disertacija]. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Lesar, I. (2009). Šola za vse? Ideja inkluzije v šolskih sistemih. Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Lesar, I. (2013). Ideja inkluzije - med različnimi koncepti pravičnosti in etičnimi teorijami. Sodobna Pedagogika, 130(2), Lesar, I. (2009). Šola za vse? Ideja inkluzije v šolskih sistemih. Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Peček, M., in Lesar, I. (2006). Pravičnost slovenske šole: mit ali realnost. Sophia.
- Rawls, J. (1971). A theory of justice. The Belknap Press of Harvard University Press.
- Reimagining our Future Together: A New Social Contract for education (2021). International Commission on the Futures of Education, UNESCO.